

Héthy Eszter¹: A büntetőjogi mediáció gyakorlati aspektusai

Debreceni Jogi Műhely, 2012. évi (IX. évfolyam) 1. szám (2012. január) 1-12.

Bevezető gondolatok

A kárhelyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei az 1891-es Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület Kongresszusa óta foglalkoztatják a nemzetközi jogtudományt. Az 1920-as évektől egyre inkább jelen van az a szemlélet, hogy a bűncselekmények többsége magánjogi érdekeket is sért. A II. világháborút követő években előtérbe került az áldozatvédelem, és ezzel párhuzamosan a sértettnek nyújtandó jóvátétel kérdése. Európában 1983-ban az Egyesült Királyságban vezették be először a tettes-áldozat egyezség lehetőségét, majd ezt követően számos nemzetközi dokumentumban szerepelt a sértettnek nyújtandó jóvátétel kérdése. Napjainkra követelménnyé vált a tettes-áldozat egyezség egyes nemzeti jogrendszerekbe történő beépítése.²

Az Európa Tanács 1987. évi ajánlása szerint minden erőfeszítést meg kell tenniük a hatóságoknak a bűnözés és az áldozattá válás megelőzése érdekében. Bátorítaniuk kell az elkövető és a sértett kiegyezésére, a mediációra vonatkozó kísérleteket. 12 évvel később, 1999-ben fogadta el az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a mediáció alkalmazásával – mint a problémamegoldó lehetőségek rugalmasabb változatával – kapcsolatos ajánlást. Célja, hogy a büntetőeljárásban aktívan részt vegyenek mindazok, akiket a bűncselekmény valamilyen szinten érintett. Az ajánlás háttérében az áldozat törvényes érdekei állnak: a bűncselekményt elszenvedettnek joga van arra, hogy az elkövetővel kommunikáljon, a terhelt tőle bocsánatot kérjen, valamint térítse meg az okozott kárt. Az elkövető azzal, hogy felelősséget vállal a tettéért és jóváteszi azt, elősegíti a későbbi reintegrációt.

Az Európai Unió Tanácsa 2001. március 15-én kiadta „Az áldozatok büntetőeljárásbeli helyzetéről” szóló kerethatározatát. Ennek megfelelően a tagállamok kötelesek törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseiket a szükséges mértékben közelíteni egymás jogszabályaihoz; még pedig azért, hogy a bűncselekmények sértettjei, függetlenül attól, hogy melyik tagállam területén tartózkodnak, mindenhol magas szintű védelemben részesüljenek.³

E kerethatározat értelmében hazánkknak 2006. március 22-i határidővel kellett megalkotnia a büntetőjogi közvetítői eljárásra vonatkozó jogszabályt.⁴

A Büntető Törvénykönyv módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény indokolása megállapította: „Magyarországon még a közép-kelet-európai országokkal összevetve is igen magas a szabadságvesztésüket töltők aránya. Feltételezhető, hogy a szabadságelvonással nem járó szankciók törvényi szabályainak jobbításával emelkedhetne azok száma, akikkel szemben a szabadságelvonással nem járó szankciók hatásosan alkalmazhatóak lennének. Ha nem akarjuk a szabadságvesztés-büntetésüket töltők számának jelentős emelését – ami igen sokba kerül a társadalomnak – a szigorító rendelkezésekkel egyidejűleg ki kell alakítani a jelenleginél hatékonyabban működő alternatív (szabadságelvonással nem járó) szankciókat. Az Európai Tanács miniszteri bizottságának az ítélkezés következetességéről szóló javaslata megállapította, hogy el kell kerülni az ítélkezés értelmetlen szigorúságát, a törvénykezésnek összhangban kell lennie a modern, humánus büntetőpolitikával, csökkentve a börtönbüntetést és kiszélesítve a közösségi szankciók és intézkedések alkalmazását, támogatva a dekriminalizációs politikát és az olyan elterelési gyakorlatot, mint a mediáció, biztosítva a sértettek kártalanítását.”

A közvetítői eljárást a 2006. évi LI. törvény, valamint a büntetőügyekben alkalmazandó közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (a továbbiakban: Bktv.) vezette be a magyar büntető anyagi- és eljárási jogba. Egyszerre büntető anyagi jogi és eljárási jogi intézmény: jogi természete kettős: az anyagi jogi szabályokat a Btk. 36. §-a tartalmazza,

amely a tevékeny megbánásról rendelkezik, a közvetítői eljárást pedig a Be. és a Bktv. szabályozza.

A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma a 3/2007. számú véleményében értelmezte a közvetítői eljárásra vonatkozó rendelkezéseket. A 2008. január 1-jén hatályba lépett 2007. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Bktv. Novella) a kezdeti gyakorlati tapasztalok alapján módosította a Bktv. rendelkezéseit és a közvetítői eljárást érintő más törvényeket.

A jogintézmény „kárhelyreállító igazságszolgáltatás” jegyében mindenekelőtt azt célozza, hogy a sértett lehetőleg gyorsan jóvátételt kapjon a bűncselekménnyel okozott kárért. Ennek elősegítése érdekében a Btk. – meghatározott feltételekkel – lehetővé teszi, hogy az elkövető teljesen vagy részben mentesüljön a büntetőjogi felelősségre vonás alól, ha „tevékeny megbánást” tanúsít, azaz megtéríti a sértettnek okozott kárt, illetve jóváteszi a bűncselekmény káros következményeit, ezzel kiváltva azt a hatást, hogy az elkövető a jövőben tartózkodjon bűncselekmény elkövetésétől.⁵

A közvetítői eljárás nem a terhelt megbüntetését kívánó büntetőeljárás része, célja éppen az, hogy az eljárást elterelje a bíróság előtti igazságszolgáltatás elől, és a felek közötti „konfliktushelyzet” megoldását a felek kezébe helyezi.

A közvetítői eljárásra utalás feltételeit a Be. 221/A. §-a határozza meg. Ezek a feltételek konjunktívák, ami azt jelenti, hogy a tevékeny megbánás anyagi jogi feltételeinek fennállása esetén is csak akkor van helye közvetítői eljárásnak, ha a gyanúsított a nyomozás során beismerő vallomást tett; ha vállalja és képes a sértett kárát megtéríteni, illetve a bűncselekmény káros következményeit a sértettnek egyéb módon jóvátenni; végül ha a gyanúsított és a sértett is hozzájárul a közvetítői eljárás lefolytatásához. E törvényhelyhez kritikaként megjegyezném, hogy a közvetítői eljárás eredménye esetén alkalmazandó eljárási szabályok kidolgozatlanok. A (7) bekezdés csupán azzal foglalkozik - és azzal is csak elnagyoltan -, ha a felek megállapodásra jutottak. Annak eljárási szabályaival, ha a felek közt nincs megállapodás, nem törődik, csupán a logikus gondolkodás eszközeivel jutunk arra, hogy vádat kell emelni a terhelttel szemben.

A közvetítői eljárás csak akkor folytatható le, ha a bűncselekmény jellegére, az elkövetés módjára és a gyanúsított személyére tekintettel a bírósági eljárás mellőzhető vagy megalapozottan feltehető, hogy a bíróság a tevékeny megbánást a büntetés kiszabása során értékelni fogja. A mérlegelés az ügyész feladata: ő bírálja el célszerűnek tartja-e a közvetítői eljárás lefolytatását, a sértett érdekeit a védeni kívánt jogi érdek elé helyezze-e, ha igen, felfüggeszti az eljárást és az ügyet közvetítői eljárásra utalja.

Az ügyész a közvetítői eljárás tárgyában hozott engedélyező határozatát⁶ megküldi az eljárás lefolytatására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező megyei (fővárosi) Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatának és inentől kezdve az eljárás gyakorlatilag kikerül az ügyész irányítása alól.

A Bktv. 2. §-ának (1) bekezdése szerint a közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott konfliktust kezelő eljárás, amelynek célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyésztől független harmadik személy (közvetítő) bevonásával – a sértett a terhelt közötti konfliktus rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli megállapodás jöjjön létre. A közvetítői eljárást a büntetőügyben eljáró bíróság, illetőleg az ügyész székhelye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálat pártfogó felügyelője folytatja le. A Bktv. Novellával módosított rendelkezése szerint 2008. január 1-jétől erre jogosult a pártfogó felügyeleti szolgálatként kijelölt szervvel – pályázat útján - közvetítői tevékenység végzésére szerződésben álló ügyvéd is.

A közvetítői eljárásban a megállapodás akkor jön létre, ha a sértett és a terhelt között a bűncselekménnyel okozott kár megtérítésében vagy a bűncselekmény káros következményeinek egyéb módon való jóvátételében a mediátor jelenlétében azonos álláspont

alakul ki. Nagyon fontos kiemelni, hogy mind a sértett, mind pedig a terhelt akár jogi segítőköt is igénybe vehet a megegyezés megkötésénél, azonban ezen személyek nem helyettesíthetik az érintett felek személyes megjelenését, csakúgy mint a házasságkötésnél.

A közvetítő a sértett és a terhelt között létrejött megállapodásról okiratot állít ki, amely közokiratnak minősül.

A közvetítői eljárás befejezését követő 15 napon belül a közvetítő az eljárásról jelentést készít, amelyet az eljárás befejezésre alapot adó okirattal együtt megküld az ügyésznek (a bírósági eljárásban a bíróságnak).

Ha a közvetítői eljárás eredményes, az ügyész az eljárást megszünteti, ha a Btk. 36. § (2) bekezdése alkalmazásának (azaz a büntetés korlátlan enyhítésének) lehet helye, vádat emel. Ha a gyanúsított a közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését megkezdte, de a büntethetősége nem szűnt meg, az ügyész 3 évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a vádemelést 1 évtől 2 évig terjedő időre elhalasztja.

A vádemelés elhalasztásának lejártától számított 30 napon belül az ügyész határozat hozatala nélkül, a vádemelés elhalasztásáról szóló határozatra írt, a megszüntetés tényét rögzítő feljegyzéssel⁷ megszünteti az eljárást, ha a vádemelés elhalasztásának tartama eredményesen telt el.

Vádat emel, ha a gyanúsított közvetítői eljárás eredményeként létrejött megállapodás teljesítését a vádemelés elhalasztása tartamának lejártáig nem fejezi be. Itt jön egy érdekes jogi szabályozás, amely kiemeli az eljáró mediátor szerepét, nevezetesen amikor a felek az elfogadott jóvátételi összeg megfizetése kapcsán részletfizetésben állapodnak meg. Itt a mediátornak figyelemmel kell lennie arra, hogy a részletfizetés legfeljebb a felfüggesztés időtartama + vádelhalasztás legfeljebb 2 évig (összesen maximum 2,5 év) engedélyezhető. Ez egyrészt jogszabályi korlát, másrészt az elhúzódó kötelezettségvállalás, sértheti a sértett azon igényét, hogy őt mielőbb abba a helyzetbe hozza, mintha a sérelmére elkövetett bűncselekmény meg sem történt volna.

A tárgyalás előkészítése során, ha közvetítői eljárásnak lehet helye és az ügyész ennek korábban nem adott helyt, a tanács elnöke a vádirat előkészítésével egyidejűleg tájékoztatja a vádlottat, a védőt és a sértettet arról, hogy indítványt tehetnek közvetítői eljárás lefolytatására. Ha valamelyik jogosult indítványozza a közvetítői eljárás lefolytatását, a bíróság köteles előkészítő ülést tartani és azon a sértettet is meghallgatja. A meghallgatás eredményéhez képest dönt a bíróság az eljárás felfüggesztéséről és az ügy közvetítői eljárásra utalásáról.

Ha a közvetítői eljárást lefolytatták, akkor az erről készült közvetítői jelentés megérkezése után a bíróság vagy megszünteti az eljárást vagy annak folytatása mellett dönt. Ennek megfelelően amennyiben a közvetítői eljárás eredményes volt és a tevékeny megbánás megállapítható, a bíróság a 3 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabb büntetéssel büntetendő bűncselekménnyel okozott kár megtérítése, vagy jóvátétele esetén az eljárást megszünteti, illetve amennyiben csupán a büntetés korlátlan enyhítésére van lehetőség, az eljárást folytatva tárgyalást tűz ki. Ha a közvetítői eljárás nem vezetett eredményre, mert a sértett és a vádlott között nem jött létre megállapodás, akkor az eljárást ugyancsak folytatni kell és tárgyalást kell kitűzni.⁸

Most pedig vizsgáljuk meg a közvetítői eljárás egyes szereplőinek szemszögéből a rendszer működését:

A nyomozó hatóság

A nyomozó hatóságnak a terhelt beismerő vallomásának rögzítése, valamint a felek nyilatkoztatása a feladata. A beismerő vallomásnak ténybelinek és a bűnösségre is kiterjedőnek kell lenni. Megjegyzendő azonban, hogy mivel a terhelt a nyomozást követő

vádemelési szakban is csak gyanúsított, az ebben az eljárási szakban tett beismerő vallomása is teljesítheti ezt a feltételt.

A nyomozó hatóság a terhelt gyanúsítottkénti és a sértett tanúkenti kihallgatása során a jegyzőkönyv lezárását megelőzően – amennyiben a feltételek adottak – nyilatkoztatja a terheltet, hogy kéri-e a közvetítői eljárás lefolytatását, illetve ehhez a sértett hozzájárul-e.

A felek ezt a nyilatkozatukat vagy a kihallgatásukról felvett jegyzőkönyvben teszik meg, vagy külön formanyomtatványon. Ez utóbbi nem része a nyomozati iratoknak, csak a megengedhetőség tárgyában való döntéshez szükséges.

A nyomozó hatóság munkájával kapcsolatosan ki kell emelni, hogy a közvetítői eljárás megengedhetősége tárgyában fennálló feltételek megléte esetén sem mellőzhető a bűncselekmény elkövetési körülményeinek teljes körű felderítése. Gyakori hiba, félreértésre alapot adó helyzet, hogy a nyomozó hatóság esetlegesen az időszerűség és költségtakarékosság szempontjainak szem előtt tartása végett bizonyos nyomozati cselekmények foganatosításától eltekint. Nem megengedhető, hogy teret engedjünk ennek a mechanizmusnak, hiszen nem elfogadható, hogy azért mert a nyomozás során tett a terhelt egy tényfeltáró, beismerő vallomást (amit egyébként bármikor visszavonhat) csupán a szemlejegyzőkönyvekre, sértetti vallomásokra illetve kár-és sérülés megállapításokra alapozva lezárják a nyomozást, egyéb bizonyítékokat (pl. tanúvallomások, szakvélemények, híváslisták, stb.) nem beszerezve.

Mindennek azért van jelentősége, mert amennyiben a felek között engedélyezett közvetítői eljárás megghiúsul, vádat csak a tényállás teljes körű felderítését követően lehet emelni. Erre tekintettel a mediációs kérelmek elbírálása előtt az ügyésznek azt kell vizsgálnia elsődlegesen, hogy a tényállás kétséget kizáró módon felderítésre került-e illetve a bizonyítékok rendelkezésre állnak-e. Ha az ügyész azt állapítja meg, hogy a nyomozást mégsem folytatják le mindenre kiterjedően, az ügyész további nyomozati cselekmények elvégzésére utasítja a nyomozó hatóságot.

Gyakori hivatkozásként szokott előfordulni a vádlottak részéről a bizonyítási eljárásban, eredménytelen megállapodási kísérletet követően, hogy a beismerő vallomásában foglaltakat vitatni kezdi, gyakori védekezés ekkor, hogy azért tett ilyen tartalmú vallomást, hogy a bírósági eljárásra ne kerüljön sor, illetőleg minél előbb szabaduljon az eljárásból.

Itt kell kiemelni a nyomozó hatóság eljáró tagjának szerepét a közvetítői eljárásban, ugyanis gyakran ő az egyetlen személy, aki a büntetőeljárásban egy beismerésben lévő terhelttel személyesen találkozik, róla személyes tapasztalatokat szerez. Egy egyszerű megítélésű ügyben, ahol a bizonyítékok rendelkezésre állnak, úgy hozhat – ez irányú ügyészi indítvány megléte esetén - tárgyalás mellőzésével érdemi, marasztaló tartalmú döntést a bíróság, hogy sem az ügyész, sem a bíró nem találkozott személyesen a vádlottal és a sértettel. Levonható tehát az absztrakt következtetés, miszerint valaki anélkül lehet büntetett előéletű, hogy őt akárcsak egy jogvégzett hivatalos személy személyesen meg-, vagy kihallgatta volna.

Az ügyész

Az előbbi bekezdésben kifejtett gondolathoz fűzendő lényeges megjegyzés, hogy a nyomozati iratok megérkezését követően 2011. március 1. előtt köteles volt a feleket személyesen meghallgatni, ha a mediációt engedélyezte, vagyis biztosított volt a „jogvégzett hivatalos személy” és az ügyben érintett személyek személyes kapcsolatfelvétele, míg jogszabályváltozás miatt 2011. március 1. után ez már csak lehetőség az ügyész számára.

Ha nem érkezik mediációra vonatkozó kérelem, de részletes beismerő vallomást tett a gyanúsított, az ügyész hivatalból is rendelkezhet a közvetítői eljárásra utalásról. Ilyenkor azonban az ügyésznek a döntés előtt célszerű és indokolt a feleket meghallgatnia. Itt kell kiemelni, hogy a Be. 221/A. § (5) bekezdése értelmében a gyanúsított és a sértetnek a

közvetítői eljárás során tett nyilatkozata bizonyítási eszközként nem használható fel, a közvetítői eljárás eredményét nem lehet a gyanúsított terhére értékelni. Erre tekintettek az ügyész nem ki-, hanem meghallgatja a feleket.

Ilyen esetekben az ügyész a közvetítői eljárásra vonatkozó jogszabályi kioktatását tartalmazó értesítést, és nem idézést küld ki rövid határidő megjelölésével a feleknek azzal, hogy ha a felek a kitűzött időpontban nem jelennek meg és magukat előzetesen nem mentik ki, úgy a terhelttel szemben vádemelésre kerül sor.

Az ügyész a nyomozati iratok felülvizsgálatát követően a közvetítői eljárásra utalás megengedhetősége tárgyában való döntése előtt sokrétű vizsgálatot folytat le.

Mivel mind a sértett kárának mielőbbi jóvátételéhez és a büntetőügy gyors befejezéséhez, mind a sértett jogainak megóvásához, az állami büntetőhatalom érvényesüléséhez, valamint kiemelten a prevenció megvalósulásához fontos érdek fűződik, a vizsgálatnak gyorsnak, ugyanakkor kellően alaposnak kell lennie, hiszen a felek számára sem kicsi a tét, a büntetőeljárás lefolytatása, vagy elkerülése.

A beismerő vallomás meglétén túl az ügyésznek a törvényi feltételek fennállását kell számba vennie:

A Btk. hatályos rendelkezései szerint a tevékeny megbánás a Btk. általános részében meghatározott büntethetőséget megszüntető ok, illetve lehetővé teszi a büntetés korlátlan enyhítését. A részletes szabályokat a Btk. 36. §-a állapítja meg, melyek szerint csak az ott pontosan megjelölt személy elleni közlekedési vagy vagyon elleni bűncselekmény elkövetőjének büntethetősége szűnhet meg, illetve enyhíthető tevékeny megbánás okából.

E három bűncselekmény csoport kiválasztását elsősorban jogpolitikai indokok támasztják alá: ezekben az esetekben a sértett kárának megtérülése olyan kiemelt érdek, amely mellett a jogrend megsértése háttérbe szorul, kivéve, ha a bűncselekmény olyan súlyos következményekkel járt, hogy az állam még a terhelt és a sértett megegyezése esetén sem mondhat le a büntető hatalmának érvényesítéséről. E csoportokon belül azonban figyelembe kell venni a bűncselekmény súlyát, amely a törvényi büntetési tételben fejeződik ki. Az egyéb törvényes feltételek fennállása esetén is legfeljebb 3 évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetőjének büntethetősége szűnhet meg, és legfeljebb 5 évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény elkövetőjének büntethetősége enyhíthető korlátlanul.

A tevékeny megbánás szabályai a felsorolt feltételek fennállása esetén sem alkalmazhatók az elkövető javára, ha többszörös vagy különös visszaeső, ha bünszervezetben követte el a bűncselekményt, ha a bűncselekmény halált okozott, vagy ha a szándékos bűncselekményt „feltételes elítélés” próbaideje alatt követte el.

A bűncselekmény jellege során az ügyésznek többek között azt kell mérlegelnie, hogy szándékos vagy gondatlan, illetőleg befejezett vagy kísérleti szakban maradt bűncselekményről van-e szó. Ezek egyike sem egyértelmű közvetítői eljárást indokoló vagy kizáró ok, azonban összességében befolyásolhatja az ügyészi döntést.

Ugyanígy vizsgálendő, hogy bűnhalmazat esetén mindegyik cselekmény vonatkozásában önállóan is helye lenne-e jogszabályi előírás folytán közvetítői eljárásnak – tehát személy elleni, vagyon elleni vagy közlekedési bűncselekményekről van-e szó minden esetben – ellenkezőleg a közvetítői eljárásra utalásnak nincs helye.

Az elkövetés módja körében például a testi sértés aljas elkövetési módja, vagy vagyon elleni és közlekedési bűncselekményeknél a jelentős károkozás szintén mediációt kizáró ok lehet, természetesen az összes körülmény alapos ügyészi mérlegelése mellett.

Kizárhatja a közvetítői eljárásra utalás lehetőségét közlekedési bűncselekmények estében, ha a sértettek által elszenvedett sérülések nem gyógyultak meg a nyomozás befejezéséig, vagyis további tisztázást igényel az elszenvedett sérülések tényleges gyógytartama. Ebben a körben azonban ki kell emelni azt is, hogy egy maradandó fogyatékoságot eredményező közúti

baleset gondatlan okozásának vétsége esetén ugyanúgy helye lehet a közvetítői eljárás engedélyezésének, mintha bizonytalan lenne az elszenvedett sérülés várható gyógytartama. Ebben az esetben, ha a közlekedési szabályszegés nem kirívó, nincs akadálya a mediációnak, csupán fel kell hívni a sértett figyelmét arra, hogy a közvetítői eljárás megkötése után felmerült esetleges igazolt kárait és költségeit, polgári peres eljárás keretében a későbbiekben külön érvényesítheti, de az már nem érinti a megállapodással lezárt büntetőeljárást.

Szintén kizárt a mediáció az olyan közlekedési deliktumoknál, amelyeknél olyan súlyú a KRESZ szabályszegés, ami miatt a terhelttel szemben járművezetéstől eltiltás indokolt, például zebrán történő gyalogos gázolás, jelentős sebességtúllépés, stb.

A közvetítői eljárásra utalás iránti kérelem elutasítását vonhatja maga után a sértettek nagy száma is, mivel maga az egyeztetés és a megnyugtató megállapodás létrehozása is nehézségekbe ütközik (például a terhelt nem mindegyik sértettel tud megállapodni), illetve az is, ha a balesetben részes személyek nem magyar állampolgárok, Magyarországon bejegyzett állandó lakóhellyel nem rendelkeznek.

A gyanúsított személyénél meghatározó szempont a büntetett vagy büntetlen előélet. A visszaesők, visszaesőnek nem minősülő büntetett előéletű vagy szabálysértést elkövető személyek esetén fenti körülmények a közvetítői eljárás megengedhetőségét kizárhatják. Az is fontos szempont lehet, ha a gyanúsított vonatkozásában többször került sor az elmúlt időszakban rövid időn belül mediációs eljárásra.

Hozzá tartozóval szemben is lehetőség van közvetítői eljárásra. A barát, hozzátartozó sérelmére elkövetett cselekményeknél gyakran előfordul – de természetesen egyéb esetekben is felmerülő – sértett részéről történő megbocsátás a közvetítői eljárásra utalást elősegítő körülményként merül fel.

Nem utolsó sorban a gyanúsítottnak vállalnia kell és képesnek kell lennie a sértett kárának megtérítésére vagy a bűncselekmény káros következményeinek jóvátételére.

Itt szükséges megjegyezni azonban, hogy például a közlekedési balesetek kapcsán a kötelező felelősségbiztosítással rendelkező gépjárművek esetén a vagyoni kárt a biztosító elvben köteles fedezni. Ebben az esetben az erkölcsi bocsánatkérés felajánlása adott helyzetben elegendő lehet a sértett számára, nincs külön szükség a terhelt jövedelmi, vagyoni helyzetének vizsgálatára.

Ha azonban nincs biztosítása a gyanúsítottnak, vagy személy elleni, vagyon elleni cselekményről van szó, a terhelt jövedelmi és vagyoni viszonyainak részletes vizsgálata szükséges, mely a korábbi szabályozás (2011. március 1. előtt) esetén a személyes meghallgatás során kerülhetett feltárásra, jelenleg a nyomozati iratokban szereplő adatok alapján állapítható meg (de természetesen jelenleg is van lehetőség személyes meghallgatás kifizetésére, akár e körben is).

Mindezen körülmények egybevetésével és alapos mérlegelésével dönt az ügyész a közvetítői eljárásra utalásról vagy annak megtagadásáról.

Megjegyzendő azonban, hogy az új szabályozás értelmében az iratok alapján hozott mediációt megtagadó határozatot már nem kell megküldeni az illetékes megyei (fővárosi) Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatnak, ugyanakkor az elutasítás okának indokolása szükséges.

Ha az ügyész a mediációra lehetőséget lát, határozatában a büntetőeljárást legfeljebb 6 hónap időtartamra felfüggeszti és az ügyet közvetítői eljárásra utalja. Határozata – mely ellen nincs helye jogorvoslatnak – indokolásában utalnia kell a felek kérelmére a törvényi feltételek fennállására és a megállapítható tényállásra. Ezt a határozatát a megyei (fővárosi) Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatnak küldi meg átirattal, ez utóbbi tartalmazza a felek meghallgatásához szükséges elérhetőségi adatokat is.

Itt érkezünk el a mediáció újabb kulcsszereplőjéhez:

A mediátor

A felek közötti közvetítést hivatásos mediátor végzi. Büntető ügyekben jelenleg mediátorként a Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat erre a feladatra átképzett pártfogó felügyelője jár el, 2008. január 1-jétől ezt a tevékenységet ügyvéd is végezheti a büntető ügyekben alkalmazott közvetítői tevékenységről szóló törvény 3. §-a alapján.

A büntető ügyekben a közvetítésre feljogosított pártfogók túlnyomórészt nem jogi végzettségűek, sok közöttük a pedagógus, illetve az egyéb humán végzettségű szakember (például pszichológus), ők a mediátorkénti eljárásuk érdekében 2006-ban speciális képzésben részesültek.

A mediátor a közvetítői eljárásban sajátos pozíciót foglal el, bár nem főszereplő, nélküle nincs eljárás. Közreműködése elősegíti a megfelelő megoldás megtalálását, zálogul szolgál arra, hogy a felek egyike se használjon erőfölényt a megállapodás kikényszerítéséhez, ne legyen aránytalan, méltatlan, vagy jogtalan az egyezkedés eredménye.

A mediátor ismerteti az érintettekkel a megegyezés lehetőségét, annak előnyeit és előforduló hátrányait mindkét fél szempontjából, feladata azonban nem a rábeszélés, hiszen az egész eljárás a felek önkéntes szándéknyilatkozatán alapul. Ezt követően a felek hajlandósága esetén rá vár a feladat, hogy az ügyet az érintettekkel megbeszélje, mindenki ismertesse saját elképzelését a történekről, valamint az esetleges jóvátételről. Itt különös hangsúlyt kap a jó kommunikációs készségen túl a közvetítő pszichológiai képzettsége, empátiás képessége, amely megfelelően tapintatos az eset feltárásához, valamint a gyakran előforduló indulatok kezeléséhez. Emellett jogi és egyéb szakmai felkészültsége segíti abban, hogy a sértett által elvártakat, illetve a tettes által kínáltakat jogos, méltányos és arányos keretek között tartsa.

Az előkészítő megbeszéléseket követően kerülhet csak sor a tettes-áldozat egyezség gyakorlati lebonyolítására, amikor is az eddigi meglehetősen aktívan közreműködő mediátor csendesebb, elsősorban megfigyelői jellegű pozíciót foglal el. Az ügy sikeres lezárásához vezető egyezség megkötése és írásba foglalása azonban ismét aktívabb szerepvállalásra készíti.⁹

Mint ahogy arról már korábban többször szó esett az ügyvédek 2008. január 1-jétől járhatnak el közvetítőként. Ez a szabály, ami a korábbi tervekhez képest kiterjesztő, korlátozó is egyben. Megindokolthatatlan ugyanis, hogy az ügyvédek bevonása esetén a közvetítés lehetőségétől más szakmák képviselőit miért fosztják meg, szemben más nemzetközi példával.¹⁰

Magyarországon az ügyvédek mediátori tevékenysége vonatkozásában kritikaként fogalmazódott meg, hogy míg a pártfogók esetében a szakképesítéshez kötöttség előírás, az ügyvédekkel illetően azonban ilyenről szó sem esik, még utalásszerűen sem. Az ő esetükben a követelmény pusztán a közvetítői tevékenység végzésére való bejelentkezés.

Napjainkra azonban a kritika alapjául szolgáló körülmények megváltoztak. Ugyanis a közvetítői szerződés tevékenységének feltételeit tartalmazó okiratban az ügyvédeknek azt is vállalniuk kell, hogy részt vesznek a megyei (fővárosi) Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálat által szervezett országos képzéseken, valamint a Hivatal által meghatározott mentorálási folyamatban és a közvetítői gyakorlat megkezdése előtt a hivatal által szervezett egynapos képzésben. Az ügyvédet a mentori felügyelet mellett végzett tevékenységet értékelő lap kiállításával értékeli a mentor.

Ugyanakkor az ügyvédek mediátori tevékenységét támadás érte a tekintetben is, hogy a büntetőügyekben közvetítői tevékenységet végző ügyvéd képesítési követelményeiről, díjazásáról és iratkezeléséről szóló 58/2007. (XII. 23.) IRM rendelet, amely lehetővé teszi az ügyvédi mediációt, ellentmondhat a mediáció azon alapelveinek, hogy a büntetőeljárásban érintettek ne lehessenek részesei a sértett és az elkövető közötti megegyezésnek. Ilyen alapon a rendőr, az ügyész, vagy esetleg a bíró is lehetne mediátor. Az ő személyüket azért kell

kizárni a közvetítői eljárásból, mert szerepük szerint más a feladatuk és a közhatalmi funkciót nem keverhetik össze a közvetítő szereppel.

Az ügyvéd

Problémaként fogalmazódott meg az ügyvédek részéről, hogy a kirendelő hatóságok (ügyészségek, bíróságok) számukra érthetetlen okok miatt nem élnek a büntetőjogi mediációra utalás lehetőségével a szükséges és elégséges mértékben, mivel sok városban, megyében nem merítik ki ezt az új lehetőséget. Az ügyvédek véleménye szerint a bíróságokon folyó büntetőeljárások tömegét jelentősen csökkentené, ha gyakoribbá válna a mediációra utalás. A nyomozó hatóságok vonatkozásában kritikaként fogalmazták meg az ügyvédek, hogy tájékoztatják ugyan a feleket a közvetítés lehetőségéről, de a rutinszerű tájékoztatás a legtöbb esetben nem nyújt kellő információt sem a sértettnek, sem a terheltnek arról, hogy mi a közvetítői eljárás menete, illetőleg milyen előnyei, hátrányai vannak.

Itt ismertetni szükséges egy lényeges, a védő eljárásjogi szerepéből is adódó, alapvetően téves jogértelmezést. Ha a védő az elsőfokú bíróság tárgyalás mellőzésével hozott érdemi döntése ellen tárgyalás tartása iránti kérelmet terjeszt elő, mely jogorvoslati kérelem tartalmilag a büntetés enyhítésére irányult és az eljárás korábbi szakaszában – bár arra többször is meglett volna a lehetőség - sem a terhelt, sem pedig védője nem terjesztette elő a közvetítői eljárás iránti kérelmét, az elsőfokú bíróságnak el kell utasítania a felek mediációra irányuló kérelmét. Az ilyen tartalmú kérelmekből alappal vonható le az a következtetés, hogy a kérelem nem a vádlott tevékeny megbánását tükrözi, hanem adott esetben valamely alkalmazott büntetési nem mértékének csökkentését, esetlegesen mellőzését kívánta elérni. A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma 3/2007.BK vélemény II/d. pontja úgy foglal állást, amennyiben a bíróság tárgyalás mellőzésével hoz határozatot, akkor általában nincs helye annak, hogy a büntetőeljárás – a közvetítői eljárás lefolytatása érdekében – felfüggeszse. A Büntető Kollégiumi véleményben foglaltakat megerősíti a Be. Kommentár I. kötetének 632. oldalán kifejtett magyarázat is. Mindezekből következik tehát, hogy a közvetítői eljárás lefolytatására vonatkozó terhelti indítvány „jogorvoslati” eszközként nem alkalmazható, ezért a Be. XXVII. fejezete szerinti eljárásban a tárgyalás mellőzésével hozott végzés ellen nem lehet tárgyalás tartását kérni a közvetítői eljárás indítványozásának oka miatt.

Az ügyvédek által megfogalmazott tapasztalat, hogy az a körülmény, hogy a sértett és a terhelt nem találkozhat, mert a hatóság elzárja őket egymástól, nagyon sok információtól fosztja meg a feleket, ami pedig segítene a saját magukban kialakuló másodlagos konfliktus feloldásában. Ebben határozottan segítséget nyújt a mediáció. A büntető bírónak nem célja az elkövető és a sértett között olyan belső problémák vizsgálata, amit a mediátor eredményesebben tudna megoldani.^{11,12}

Ezek a problémák a számok tükrében is jól látszanak:

A közvetítői eljárást például a bevezetése évében (2007.) a legnagyobb arányban Veszprém, illetve Baranya megye alkalmazta, átlag feletti arányban történt mediációra utalás Békés-, Csongrád-, és Somogy megyében is. A vádemelésekhez viszonyítva ezeket a diverziós eljárásokat a legkevésbé Szabolcs-Szatmár-Bereg-, Zala megyében és Budapesten alkalmazták. Kiemelendő még Nógrád-, és Hajdú-Bihar megye is: miközben az országos átlagnál csak kis eltérés mutatkozik a vádemelés elhalasztását illetően, a mediációs ügyek csekély száma szembetűnő. Az első év gyakorlatából ezért úgy tűnik, hogy sok ügyészesség idegenkedik az új jogintézménytől és szívesebben alkalmazza a már ismert vádemelés elhalasztását. Ez egyértelműen rámutat arra, hogy a szemléletváltás elősegítése érdekében hangsúlyt kell helyezni az új eljárások megismertetésére, pozitívumainak hangsúlyozására.¹³

A bíró

A közvetítői eljárás további szereplőinek, a bírónak a jogintézménnyel kapcsolatos véleményét jól tükrözi a Partners Hungary Alapítvány megbízásából a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet által készített felmérés, amely 2008. április hónaptól 2008. június hónapig az igazságszolgáltatás kulcsszereplőinek a közvetítői eljárással kapcsolatos attitűdjeiről 202 ügyész és 99 bíró részvételével. A megkérdezettek az igazságszolgáltatás elsődleges célját illetően a társadalom védelmét és az elrettentést, a megelőzést a jogalkotó akaratának érvényesülését, a normák érvényességének megerősítését, valamint az ügyek lezárását, valamint a felek megnyugvását említette. A megkérdezettek csaknem 100 %-a egyetértett azzal, hogy a büntetőeljárás során fontos a sértett érdeke, igénye, azonban a válaszadóknak csak kb. 60 %-a vélte úgy, hogy az igazságszolgáltatás feladata a sértetti károk helyreállítása. Domináns elem ugyanakkor az elrettentés és a megelőzés az igazságszolgáltatás célját illetően a jogalkalmazók gondolkodásában.

A kutatás eredményei szerint a bírói döntéshozatal során a sértett érdekeinek érvényesítése messze elmarad a jogszabályok és a büntetés társadalmi következményei mögött.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a többség egyetértett a közvetítői eljárás büntetőeljárásba való beemelésével. A bírók 57 %-a teljesen egyetértett azzal, hogy a közvetítői eljárás a büntetőeljárás részévé vált. A mediáció környezetét tekintve a bírók és ügyészek szerint a magyar társadalom közepesen érett a mediációra. Az igazságszolgáltatás szereplői ennél nagyobb mértékben, kb. háromnegyed részben nyitottak az új jogintézményre. A mediáció következményeinek megítélését illetően a bírák és az ügyészek 80 %-ban értettek egyet azzal a megállapítással, hogy a felek megállapodását mindenképpen figyelembe kell venni, de a megállapodásnak és a büntetésnek együttesen kell elégtételt szolgáltatnia az elkövetett bűncselekményért.

Az igazságszolgáltatás szereplői tehát a felek megegyezésével végződő esetekben is szeretnék mozgásteret kapni valamilyen büntetés kiszabására, azaz lényegében a mediáció következményeinek módosítására. Kb. 75 %-ban értettek egyet azzal, hogy ha van megállapodás, de az okozott kár teljes egészében nem térült meg, más büntetés alkalmazása is szükséges. 60 %-uk úgy vélte, hogy ha a felek megállapodásával lezárul az ügy, ahhoz a bíróságnak nincs mit hozzátennie. Nem túl kedvező adat azonban, hogy 40 %-ban tartották helyesnek azt a megoldást, hogy ha a sértett részéről nem merül fel anyagi kár, akkor szükségtelen a mediáció.

Összefoglalva rögzíthető, hogy kettősség jellemző a magyar büntetőjog alkalmazók attitűdjére. Az egyértelműen látszik, hogy a helyreállító szemlélet szempontjai megtelepedtek már itthon, de az is egyértelműen megállapítható, hogy megtorló rendszer is létező paradigma még. Mivel pereskedő társadalom révén hajlamosak vagyunk a konfliktusokat kiélezni, az ügyészeknek és a bírónak is nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie a mediáció népszerűsítésére. Pozitív véleményt sugározva tekintélyük révén képesek lehetnek a társadalom körében bizalmat kelteni a jogintézmény iránt. Mindenképpen ebbe az irányba halad az a megítélés, hogy a megkérdezett bírók és ügyészek 77 %-a maga is részt venne mediációban, ha bűncselekmény sértettjévé válna.¹⁴

A terhelt és a sértett

Sajnos kevés információ áll rendelkezésünkre a mediáció kulcsfigurái, a sértett és a terhelt közvetítői eljárás kapcsán alkotott véleményéről, azonban néhány nyilatkozat rávilágíthat az esetleges előnyökre és hátrányokra.

Egy megkérdezett ügyvéd mediátor tapasztalatai szerint azokban az esetekben, amelyekben a felek eljönnek a közvetítői eljárásra, 90 %-ban meg is állapodnak és ezt a megállapodásukat

be is tartják. Egy olyan lélektani folyamaton mennek keresztül, melynek során a terheltek lehetősége van rá, hogy tevékeny megbánást tanúsítson, a sértett pedig anyagi és erkölcsi értelemben is „jóvátételhez jut”. Sok esetben nagyon katartikusak ezek az ülések, nem nélkülözve az erős érzelmi megnyilvánulásokat sem, de mindezek segítik a feleket abban, hogy olyan megállapodást kössenek, amely minden érintett számára elfogadható és megnyugtató. Előfordult olyan eset is, hogy a sértettek kifejezetten kitolásként élték meg, hogy nem menekülhetnek a bírósági eljárástól, hangot adtak annak, hogy a közvetítői eljárásnak az volt a nagy előnye számukra, hogy nem kellett megélniük a formalizált, autoriter tárgyalást, aminek semmi értelmét nem látták.

Egy másik ügyvéd elmondta: „Törekszem arra, hogy a beszélgetés végén rákérdezzek hogyan tekintetnek a felek az eljárásra, milyen benyomásokkal távoznak”. Szinte maradéktalanul kedvezőek ezek a visszajelzések, a legtöbbször „na végre valahol meghallgatnak!” felkiáltással távoznak. Egyértelműen kedvező az eljárás a terhelte vonatkozásban, sőt meg merem kockáztatni, hogy a sértett vonatkozásában is.¹⁵

A Megyei Kormányhivataloknál végezett felmérések alapján a megkérdezett terheltek 96 %-a, míg a sértettek 99 %-a ajánlaná másoknak is a közvetítői eljárás igénybevételét.

A felek pozitívnak a megértést, pártatlanságot, tisztánlátást, nyugodt körülményeket, kulturált ügyfélfogadást, közérthető stílust és a mediátor által nyújtott tájékoztatást emelték ki. Volt, aki úgy nyilatkozott: „értékelem, hogy nem csak a száraz tényeket hangsúlyozták, hanem az emberi, erkölcsi szempontokra is odafigyeltek.”

Az eljárás előnyének továbbá a biztonságérzetet, személyes találkozásra és beszélgetésre való lehetőséget látták a felmérésben résztvevők.

Leglényegesebbnek tartották, hogy létezik egy olyan lehetőség a felek számára, ahol a bírósági procedúrát mellőzve rendezhetik a konfliktusokat.

A terheltek számára a mediáció nyilvánvaló előnye a bírósági eljárás lefolytatásának, a büntetés kiszabásának és a büntetett előlélethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alóli mentesülésekben rejlik.

Egy terhelte elmondta: „a legnagyobb előnye az eljárásnak, a sértettől való bocsánatkérés, valamint annak elfogadása volt.”¹⁶

Összegezés

Megállapíthatjuk, hogy a közvetítői eljárás annak minden résztvevője számára komoly előnyöket hordoz, ezek közül az eljárás gyorsítása, a bíróságok leterheltségének javítása, a megfelelő jogi kultúra kialakítása, a konfliktusok megnyugtatóbb rendezése a legkiemelkedőbbek, melyek az eljárás létjogosultságát és gyakoribb alkalmazásának szükségességét támasztják alá.

Summary

Mediation is a conflict-management method designed to achieve restorative justice (offenders should assume responsibility and pay the penalty for their deeds, with the greatest emphasis on reparation of the victim, and the affronted community should be conciliated). This method may be applied to solving a variety of disputes or conflicts (e.g. disputes involving neighbours, families, couples, and companies).

The mediation technique has already been used in the fields of civil law, family law and employment law. From 2007 onwards, it can also be applied in criminal procedures. According to Article 221/A of the Code on Criminal Procedure (Act XIX of 1998) the mediation process may be used in criminal procedures dealing with certain offences against

the person, property or traffic offences if the crime is punishable with no more than five years imprisonment, and the offender has made a confession during the criminal investigation.

Irodalomjegyzék:

1. Bérces Viktor: A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben – különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására (Iustum Aequum Salutare V.2009/3. szám)
2. Kiss Anna: Elvárások az EU-ban – gondolatok a mediációról (Ügyészek Lapja 2005/1. szám)
3. Berkes György: Tevékeny megbánás és közvetítői eljárás, zaklatás és a büntető jogalkalmazást érintő más kérdések (Ügyvédek Lapja 2008/5. szám)
4. Barabás A. Tünde: A mediáció jövője Magyarországon (Ügyészek Lapja 2007/5. szám)
5. Jobbágy Dániel: Mediáció Dániában (Ügyészek Lapja 2007/4. szám)
6. „Gyakorló ügyvédek véleménye”: Mediáció büntetőügyekben (Ügyvédek Lapja 2009/4. szám)
7. Nacsády Péter Imre: Gondolatok a közvetítői eljárásról (Ügyészek Lapja 2009/1. szám)
8. Barabás A. Tünde-Windt Szandra: Az ügyész szerepe a mediációban – az első év tapasztalatai (Iustum Aequum Salutare 2011/1. szám)
9. Schweighardt Zsanett: A büntetőjogi mediáció alkalmazásának kezdeti tapasztalatai Magyarországon (Magyar Jog 2010/3. szám)

¹ Bírósági titkár, Hajdú-Bihar Megyei Bíróság

² Bérces Viktor: A resztoratív igazságszolgáltatási koncepció érvényesülésének lehetőségei büntetőügyekben – különös tekintettel a mediációra és annak hazai szabályozására (Iustum Aequum Salutare V.2009/3. szám)

³ Kiss Anna: Elvárások az EU-ban – gondolatok a mediációról (Ügyészek Lapja 2005/1. szám)

⁴ A hazai büntető jogtudományról elmondható, hogy ma már a XIX. század óta tudományos polémiák zajlanak a sértett érdekeinek intenzívebb büntetőjogi védelméről. Angyal Pál már ekkor a büntetési elméletek egyik típusának tekintette az úgynevezett elégtételi teóriát, amelynek lényegi sajátossága, hogy a büntetés jogalapját és célját az elégtételben keresi. Finkey Ferenc szintén a büntetések közös céljának, egyrészt az általános visszatartást, másrészt az államnak és a sértettnek nyújtott elégtételt, harmadrészt pedig a nevelést és az elítélre való erkölcsi ráhatást emelte ki.

Hazánkban az áldozatvédelmi novumok bevezetésére és a büntetési rendszer új szemléleti alapon nyugvó reformjára csak jóval később, az 1989-es rendszerváltozás után nyílt meg az érdemi lehetőség, így a témával kapcsolatos szakirodalmi munkák is vártak magukra.

Az 1990-es években azonban számos publikáció látott napvilágot a témában, melyek közül Görgényi Ilona, Nacsády Péter Imre, Györgyi Kálmán, Gönczöl Katalin és Vigh József tanulmányai emelhetők ki.

A mediáció alkalmazására hazánkban is – akárcsak a legtöbb országban – elsőként a magánjog területén került sor. A magyar jogrendszer egészen végigvonul a békés rendezésre való ösztönzés, a felek együttműködésre kötelezése és megegyezésre való felhívása. Az alapelvek között említhetők a Polgári Törvénykönyv bevezető rendelkezésében az együttműködés, a jóhiszeműség és a tisztesség elve, a jogok rendeltetésszerű gyakorlása és a joggal való visszaélés tilalma. Az ügyvédekről szóló törvény az ügyvéd elsőrendű kötelezettségeként előírja az ellenérdekelt felek közötti megegyezéssel való rendezés elősegítését. A családjogi törvény, a házasság és a család egységének megőrzése és a kiskorú gyermek érdekeinek biztosítása végett számtalan ponton felhív a megegyezés keresésére. A jogalkotó más esetekben konkrét kötelezettséget ír elő, vagy utal az egyezségkötés lehetőségére.

A mediáció eljárásjogi szabályozására először a polgári perrendtartásban került sor, mely szerint kérhető a másik fél bíró általi beidézése egyezségkötés céljából és amennyiben a felek – akár a pert megelőzően, akár annak során megegyeznek -, kérhetik az egyezség bírói ítéletbe foglalását.

Az együttműködés intézményesített részleteiben is kidolgozott formáit tartalmazza számos jogszabály. Alapvetően ilyen terület a fogyasztóvédelem és a klasszikus egyezségkeresésre épül a csődtörvény is. 2001-től lépett életbe az egészségügyi mediátori rendszer és a módosított gyermekvédelmi törvény is bevezeti a kapcsolat ügyeleti mediátorok alkalmazását.

Az Európai Unió 2000. évi országjelentése megállapította, hogy „a börtönök túlszűfolttsága növekvő problémát jelent Magyarországon”. A 2002. évi országjelentés ismét jelezte, hogy a magyarországi börtönök túltelítettek. A börtönépesség csökkentésének két útja lehetséges: a börtönépítés és a büntetőpolitika megváltoztatása.

⁵ Sértett lehet akár természetes személy, akár nem természetes személy (állami szerv, gazdálkodó szervezet vagy egyéb szerv, attól függetlenül, hogy jogi személy-e vagy sem).

Káros következményként értékelhető a bűncselekmény eredménye, de bűncselekménnyel a sértettnek okozott olyan más érdeksérelem is, amely a bűncselekmény egyik törvényi tényállási elemét sem valósítja meg. A káros következmények jóvátételének tipikus formája a bűncselekménnyel okozott vagyoni és nem vagyoni kár megtérítése, de a törvény szerint „egyéb módon” is történhet. Így például, ha a bűncselekmény a sértett személyéhez fűződő jogát sértette meg, a jóvátétel keretében lehetséges az is, hogy az elkövető a saját költségén közzétett nyilatkozatban adjon nyilvános elégtételt (Ptk. 84. § (1) bekezdés c./ pontja), vagy kártérítés helyett valamilyen tevékenységgel tegye jóvá a bűncselekmény következményeit. A tevékeny megbánás szabályait fiatalokúakra is alkalmazni kell.

⁶ 2011. július 13. előtt a közvetítői eljárást megtagadó ügyészi határozatot is meg kellett küldeni a megyei (fővárosi) Igazságügyi Szolgálatoknak – 2011. évi LXXXIX. Törvény 10. §.

⁷ Ez a rendelkezés 2011. július 13. napjától hatályos a 2011. évi LXXXIX. Törvény 13. §-a értelmében.

⁸ Berkes György: Tevékeny megbánás és közvetítői eljárás, zaklatás és a büntető jogalkalmazást érintő más kérdések (Ügyvédek Lapja 2008/5. szám)

⁹ Barabás A. Tünde: A mediáció jövője Magyarországon (Ügyészek Lapja 2007/5. szám)

¹⁰ Dániában például a mediátorokat a rendőrségi körzetekben jelölik ki és kurzusokon képzik ki őket a mediációra. A mediátorok az adott körzetben élő büntetlen előéletű személyek. A feladat szabadidős elfoglaltság, tehát egy mediátor sem dolgozik a rendőrségnek, a börtönhálózatnak, vagy az igazságszolgáltatásnak semmilyen formában. A mediátornak elkötelezettnek, nyitottnak, előítéletektől mentesnek, semlegesnek kell lennie. [Jobbágy Dániel: Mediáció Dániában (Ügyészek Lapja 2007/4. szám)]

¹¹ „Gyakorló ügyvédek véleménye”: Mediáció büntetőügyekben (Ügyvédek Lapja 2009/4. szám)

¹² Ebben a kérdésben az ügyvéd hasonló megítélés alá esik. Ő ugyanis a fegyveregyenlőség elve alapján a büntetőeljárás részese. Ügyvédként az érdekei teljesen mások, sőt ellentétesek is lehetnek mint a sértett vagy az állam érdekei. Ráadásul ha még azt is hozzátesszük, hogy az egyezséget a mediátor segítségével úgy hozzák meg, hogy azt az ügyésznek vagy a bírónak nem kell jóváhagyni, úgy féltő, ezzel akár ügyvédi segédlettel a sértett és az egész büntetőeljárás befolyásolására van lehetőség. [Nacsády Péter Imre: Gondolatok a közvetítői eljárásról (Ügyészek Lapja 2009/1. szám)]

¹³ Barabás A. Tünde-Windt Szandra: Az ügyész szerepe a mediációban – az első év tapasztalatai (Iustum Aequum Salutare 2011/1. szám)

¹⁴ Schweighardt Zsanett: A büntetőjogi mediáció alkalmazásának kezdeti tapasztalatai Magyarországon (Magyar Jog 2010/3. szám)

¹⁵ Egy másik ügyvédi vélemény szerint a sértett számára nyilvánvalóan nagyobb érdek fűződik ahhoz, hogy a kára megtérüljön, mint ahhoz, hogy a gyanúsított súlyosabb büntetés kiszabási szankcióval kellene, hogy szembenézzen. [„Gyakorló ügyvédek véleménye”: Mediáció büntetőügyekben (Ügyvédek Lapja 2009/4. szám)]

¹⁶ A magyarországihoz hasonlóan pl. Dániában is igen pozitívak a visszajelzések a sértettek részéről, néhány nyilatkozatból idézve: „Azért vállalkoztam a részvételre, hogy meglássam a tettes arcát, ezáltal visszaszorítsam rémálmaimat. Nagy hasznát látom a találkozásnak, remélem és hiszem, hogy pozitív hatással lesz rám. Úgy vélem sokan mások is hasznot tudnának húzni egy mediációban való részvételből, amit hangoztatni is fogok ismerőseim körében!”.

„Jó volt részt venni a mediációban. Határozottan nagyobb biztonságban érzem magam azóta. Meg vagyok győződve, hogy mások is előnyét látnák a részvételnek, függően a helyzettől.” [Jobbágy Dániel: Mediáció Dániában (Ügyészek Lapja 2007/4. szám)]